

Úspěšný žák

Pocity a postoje

Samolibý, uspokojený, "usíná na vavřínech"

Závislý

Pozitivní akademické sebepojetí

Strach z neúspěchu

Vnější motivace

Sebekritický

Pracuje pro známky

Nejistý ohledně budoucnosti

Touží po schválení a uznání

Inteligenci vidí jako něco daného a stálého

Chování

Dosahuje výsledků

Hledá učitelův souhlas

Vyhýbá se riziku

Nepřekračuje rámec učebních osnov

Přijímá věci a je konformní

Vybírá si bezpečné činnosti

Dostává dobré známky

Stává se spotřebitelem vědomostí

Co je potřeba podporovat

Potřebuje dostávat výzvy

Potřebuje vidět nedostatky

Riskovat

Asertivní dovednosti

Rozvoj tvořivosti

Potřebuje inteligenci vnímat jako něco, co lze postupně rozvíjet

Sebepoznání

Dovednosti samostatného učení

Vnímání dospělými/vrstevníky

Oblíben učiteli

Obdivován vrstevníky

Obecně oblíben a přijímán rodiči

Jeho schopnosti bývají přeceňovány

Panuje přesvědčení, že sám uspěje

Identifikace

Používají mnoho různých kritérií

Známky

Standardizované výsledky testů

Jednotlivé IQ testy

Učitelská nominace

Rodičovská nominace

Nominace spolužáky

Podpora doma

Rodiče by měli snížit kontrolu

Nezávislost

Svoboda volby

Zkušenosti s riskováním

Nechte dítě, aby se setkalo se stresem

Potvrzujte schopnost dítěte vyrovnat se s výzvami

Podpora ve škole

Akcelerace předmětu a ročníku

Potřebuje více než výběrové třídy (*pozn. překl. - v originále AP = advanced placement, pokročilé kurzy, IB = kurzy směřující k mezinárodní maturitě a Honors = náročnější kurzy na SŠ v USA*)

Čas na individuální učební plán

Aktivita, které ho posouvají za zónu komfortu

Rozvoj dovedností samostatného učení

Studium do hloubky

Mentorské programy

Kognitivní koučování

Čas s intelektovými vrstevníky

Kreativní žák

Pocity a postoje

Vysoce kreativní
Znuděný a frustrovaný
Sebevědomí kolísá
Netrpělivý, s obrannými tendencemi
Zvýšená citlivost
Nejistý ohledně sociálních rolí
Více psychologicky zranitelný
Silná motivace sledovat vnitřní přesvědčení
Chce napravit zlo, nespravedlnost
Vysoká tolerance k nejednoznačnosti
Je velmi energický

Chování

Je impulzivní
Vznáší k učiteli námitky, zpochybňuje pravidla, zásady
Je čestný a přímý
Citově labilní
Může mít slabé sebeovládání,
Tvůrčí vyjadřování
Vytrvá v oblastech zájmu (vášně)
Obhájí svá přesvědčení
Může mít konflikty s vrstevníky

Potřeby

Potřebuje být ve spojení s ostatními
Učit se taktu, flexibilitě, sebeuvědomění a sebeovládání
Podporu kreativity
Smluvní systémy
Menší tlak ke konformitě
Mezilidské dovednosti, aby se choval s úctou k ostatním
Strategie, jak se vyrovnat s možnou
psychickou zranitelností

Vnímání dospělými/vrstevníky

Učiteli neoblíben
Vnímán jako vzpurný, často zapojen do boje o moc
Tvořivý
Kázeňské problémy
Vrstevníci je vnímají jako zábavné
Okolí je chce změnit - chce, aby se přizpůsobili (byli konformní)
Nebývají vnímáni jako nadaní, jejich úspěch bývá podceňován

Identifikace

Ptejte se, jakým způsobem je toto dítě kreativní?
Používejte konkrétní, objektivní měřítka
Soustřeďte se na tvůrčí potenciál, spíše než na výkon

Podpora doma

Respektujte jejich cíle

Tolerují vyšší úroveň odlišnosti

Nechte je věnovat se svým zájmům (vášním)

Buďte vzorem vhodného chování

Rodinné projekty

Vyjadřujte důvěru v jejich schopnosti

Potvrzujte silné stránky

Uznejte psychickou zranitelnost dítěte a zasáhněte, když je třeba

Podpora ve škole

Tolerance

Odměňujte nové myšlení

Umístěte je k vhodným učitelům

Přímá a jasná komunikace

Nechte jim právo na jejich pocity

Oborově specifické vzdělávání

Umožňujte nekonformnost

Mentorské programy

Přímá výuka mezilidských dovedností

Trénujte, aby se děti záměrně snažily

Skrytě nadaný žák

Pocity a postoje

Touha sociálního ukotvení (příslušnosti)

Cítí se nejistý a pod tlakem

Zažívá emoční konflikty, pocit viny a nejistoty

Není si jistý svým právem na emoce

Snížení uvědomování sebe sama

Rozpolcený ohledně dosahování úspěchu

Zvintřňuje a bere si osobně společenské dvojznačnosti a konflikty

Vnímá některé chování k dosažení úspěchu jako zradu své sociální skupiny

Chování

Devalvují, znevažují, nebo odmítají svůj talent

Nedokončuje programy pro nadané a pokročilé kurzy

Odmítá výzvy

Přesunuje z jedné vrstevnické skupiny do jiné

Není ve spojení s učitelem, nebo se třídou

Nejistý ve svém směřování

Potřeby

Svobodu volby

Aby konflikty byly jasně a přesně formulovány

Naučit se "přepínat kód" (*pozn. překladatele = chovat se vhodným způsobem v každé skupině, např. doma a ve škole*)

Sít' nadané vrstevnické skupiny

Podporu svých schopností

Vzory - osobnosti, které překračují hranice své kultury

Porozumění sobě sama a sebezřetivost

Publikum ochotné naslouchat tomu, co říkají (být slyšen)

Vnímání dospělými/vrstevníky

Vnímání jako vůdčí, nebo vůbec nerozpoznání

Vidění jako průměrní a úspěšný

Vnímání jako ústupní

Vidění jako tichý / plachý typ dítěte

Vnímání jako neochotní riskovat

Vnímání jako odolní

Identifikace

Rozhovory

Rodičovská nominace

Učitelská nominace

Buďte opatrní při nominacích spolužáky

Prokázaný výkon

Měření tvůrčího potenciálu

Neverbální měření inteligence

Podpora doma

Přiveďte jejich nesoulady k normálu

Plánování kariéry, včetně vysoké školy

Zajistit nadané vzory

Buďte vzorem celoživotního učení

Dávejte jim svobodu volby

Snažte se dítěti zajistit normální zkušenosti ("Normalize the experience")

Nesrovnávejte ho se sourozenci

Zajistěte zprostředkování kultury

Budujte v dítěti oceňování multikulturality

Podpora ve škole

Uspořádávejte pojmy jako společenské fenomény

Vytvořte přijímající učební prostředí

Poskytujte lidské vzory

Pomozte rozvinout podpůrné skupiny

Otevřené diskuse o třídě, rasismu, sexismu

Kulturní zprostředkování ("Cultural brokering")

Přímá výuka sociálních dovedností

Učte tzv. skryté kurikulum

Poskytujte plánování vysokoškolského vzdělání

Diskutujte o "daních za úspěch" ("costs of success")

Nadaný žák v ohrožení

Pocity a postoje

Rozmrzelý a hněvivý
Depresivní
Nezodpovědný a manipulující
Chabé sebepojetí
Přechází do defenzivy
Nerealistická očekávání
Nepřijímaný okolím
Odbojný vůči autoritám
Nemotivuje je učitelem řízené odměňování
Jistá podskupina se chová antisociálně

Chování

Způsobuje krize a rozkoly
Hledá vzrušení
Je ochoten pracovat pro vztah
Nepravidelná docházka
Sleduje vnější zájmy
Slabé studijní výsledky
Mohou sami sebe izolovat
Často kreativní
Kritizuje sebe a ostatní
Pracuje nekonzistentně

Potřeby

Potřebuje bezpečnost a strukturu
"Alternativní" prostředí
Odborné poradenství, individualizovaný program
Konfrontaci a vedení k odpovědnosti
Směr a krátkodobé cíle

Vnímání dospělými/vrstevníky

Dospělí se na něj mohou hněvat
Vrstevníci ho soudí
Viděn jako problémový, nebo nezodpovědný
Vnímán jako vzpurný
Mohou se ho bát
Mohou se o něj bát
Dospělí se cítí bezmocní v tom, jak mu pomoci

Identifikace

Individuální IQ testy, neverbální měření inteligence
Výkonové subtesty
Rozhovory
Rodičovské nominace
Učitelské nominace

Podpora doma

Hledejte poradenství pro rodiny
Vyhýbejte se bojům o moc
Zapojení do mimoškolních aktivit
Posuzovat nebezpečnost chování
Udržujte otevřený dialog
Vyžaduje zodpovědnost ze svých činů
Minimalizujte tresty
Vyjadřujte důvěru ve schopnosti dítěte překonávat překážky
Vytrvejte ve vytváření pozitivních vztahů

Podpora ve škole

Nesnižujte očekávání
Používejte diagnostické testování
Netradiční studijní dovednosti
Studium do hloubky a mentorské programy
Srovnávací zkoušky typu G.E.D. v USA (*pozn. překladatele - cosi jako náhradní maturita, prokazuje dovednosti na úrovni ukončení SŠ*)
"Akademické" koučování
Návštěvy doma
Propagujte vytrvalost (nezlomnost)
Proberte různé možnosti edukace
Obhajujte ho s vervou ("aggressive advocacy")

Dvakrát/Vícekrát výjimečný

Pocity a postoje

Naučená bezmocnost
Intenzivní frustrace a hněv
Poruchy nálady
Sklony k malomyslnosti
Pracují, aby obstáli, vytrvalí
Nízké studijní sebepojetí
Nevnímají se jako úspěšní špatné studijní sebepojetí
Nevědí, kam patří

Chování

Snadno vytváří vztahy
Předvádí nekonzistentní práci
Působí jako průměrný, nebo podprůměrný
V některých aspektech sociálního či emocionálního fungování se více podobá mladším žákům
Může rušit, nebo se nevěnovat úkolu
Dobry řešitel problémů, přemýšlí pojmově
Potíže s chováním
Těší ho novost a komplexnost
Pracuje chaoticky ("disorganized")
Pomalu zpracovává informace
Možná si nebude umět poradit ve skupině nadaných vrstevníků

Potřeby

Potřebuje zdůrazňovat své silné stránky
Strategie ovládnutí
Rozvoj dovedností
Monitorování výskytu dalších poruch - zejména ADHD
Naučit se vytrvat
Prostředí, které rozvíjí silné stránky
Naučit se sám sebe obhájit

Vnímání dospělými/vrstevníky

Vyžaduje příliš mnoho úprav, aby se mohl přizpůsobit
Vnímán jako "divný"
Jejich potenciál bývá podceňován
Vnímán jako bezmocný
Lidé si myslí, že do nadané skupiny nepatří
Bývá vnímáno pouze jeho postižení

Identifikace

Měření současného fungování ve třídě
Výsledky výkonových testů
Testování zvládnutí učiva ("curriculum based assessment")
Zkoumejte výkon v průběhu času
Hleďte vi vzorce klesající výkonnost v kombinaci s doklady o vynikajících schopnostech
Nespoléhejte na analýzu rozptylu IQ, nebo analýzu rozporů v testech

Podpora doma

Soustředte se na silné stránky a zároveň se postarejte o postižení
Rozvíjejte vůli uspět
Rozpoznávejte a utvrzujte dovednosti, ve kterých je žák nadaný
Dávejte mu výzvy v oblastech jeho silných stránek
Vytvářejte příležitosti k riskování
Předpokládejte, že vysoká škola je možností
Obhahujte jej ve škole
Zapojení rodiny
Pěstujte sebeovládání
Učte dítě, jak si nastavit reálné cíle a dosáhnout jich

Podpora ve škole

Výzvy v oblastech silných stránek jsou první prioritou
Akcelerace v oblasti silných stránek
Opatření kompenzující zdravotní postižení
Ptejte se: "Co je třeba, aby tu toto dítě mohlo uspět? "
Přímá výuka seberegulačních strategií
Umožněte, aby mohlo dítě trávit čas s nadanými vrstevníky
Učte sebeobhajování
Učte stanovování tzv. SMART cílů (*cíle specifické, měřitelné, splnitelné, relevantní a časované*)

Samostatně se učící žák

Pocity a postoje

Sebevědomý

Přijímající sám sebe

Vidí schopnosti, jako něco, co lze postupně rozvíjet ("incremental view of ability")

Optimistický

Vnitřně motivovaný

Ambiciózní a nadšený

Škola pro něj nemusí být jednou z nejvyšších priorit

Ochoten selhat a poučit se z toho

Projevuje toleranci a respekt k druhým

Chování

Vhodné sociální dovednosti

Pracuje nezávisle

Stanovuje si SMART cíle (*cíle specifické, měřitelné, splnitelné, relevantní a časované*)

Vyhledává výzvy

Má silnou seberegulaci - dobré seberegulační mechanismy

Následuje oblasti své silné vášně - zájmu

Obhajuje svá přesvědčení - nezlomný

Rozumí sám sobě a přijímá se

Potřeby

Potřebuje více podpory, ne méně

Obhajování nových směrů a rostoucí nezávislosti

Zpětnou vazbu k silným stránkám a možnostem

Facilitaci neustálého růstu

Podporu při riskování

Přetrvávající, usnadňující (nenásilné pomáhající) vztahy

Stát se mistrem v sebeřízení se

Podpůrný tým

Vnímání dospělými/vrstevníky

Obdivovaný a přijímaný

Rodiči vnímán jako schopný a zodpovědný

Pozitivní vlivy

Úspěšný v různých prostředích

Psychicky zdravý

Pozitivní vztahy s vrstevníky

Identifikace

Prokázaný výkon – portfolio (produkty)

Rozhovory

Nominace

Standardizovaná testová skóre

Ceny a odměny

Podpora doma

Zastávejte se dítěte ve škole a ve společnosti
Poskytujte příležitosti spojené s zájmy dítěte
Dovolujte mu přátele všech věkových kategorií
Odstraňte časová a prostorová omezení pro učení
Pomozte mu vybudovat si podpůrný tým
Zahrňte ho do činností, které rodič dělá s nadšením
Zahrňte ho do rodinného rozhodování
Naslouchejte
Nestůjte mu v cestě

Podpora ve škole

Umožněte vytvoření dlouhodobého, integrovaného studijního plánu
Odstranit časová a prostorová omezení
Vytvořte řadu relevantních hloubkových studijních programů, včetně mentorského programu
Široká nabídka možností akcelerace
Mentori a kulturní zprostředkovatelé
Upusťte od tradičních školních nařízení a omezení
Nepřekázejte mu v cestě
Pomozte mu vypořádat se s psychickou cenou za úspěch